

H A D I TÖRTÉNETEK.

Költ Bétsben, Septembernek 25-dik
Napján.

*A Szerimben történt Hadi dolgok' elő-
adásának folytatása, 's annak mind
ez ideig való le-hozása.*

A millyen rekkenő melegek jártak vólt
tavaly az egész nyáron: szintén olyan rend
kívül való hideggel köszöntött bé a' tél mind-
járt eleintén, melly annakutánna mód nélkül
tartós-is vólt. Ennek súllyát érzette a' föld
népén, 's a' több feregeken kívül különös-
sebben, a' Szerimnél táborozott fő sereg-
nek, mind az onnan messzebb esert réli szál-
lásokra siető, mind kivált a' Zimonnál télire
is helyben a' mezőn maradott része. Sokra
telne azon szenvedéseknek érezhetőképpen
való le-írása, mellyeket a' hosszas urazás közben
amaz-is kénrelenítettett ki-állani. Kinek ke-
ze, kinek lába, kinek órra, 's füle fagyott

U

el.

el. Sokan el-kényszeredvén, az utból ki-
dültek. Ritka volt pedig átallyában, a' leg-
erősebb természetűek között is, a' kinek
változása ne következett volna. Mind eze-
ket lehetett szomorúan tapasztalni azokon,
a' kik itt *Bétsnél* el-takarodtak. De még is
tsak könnyebben volt osztán ezeknek dol-
gok, hogy egyszer helybe verekedhettek,
— hanem bezzeg ugyan ki-jutott, a' *Zimon*
alatt telelt népnek, az egész tél is, vala-
miat szintén a' nyár. — *Zimonnál* maradtak
10. Batalion Granatérosok; a' *Ferdinand* fő
Hertzeg, Gróf *Gyulai*, és egyk Hertzeg
Eszterházy magyar gyalog Regimentjeik-
ből 2. Batalionok, a' *Wurmser* Magyar Lo-
vasfainak 2. Osztálya, a' *Lobkovitz*, és
Modena könnyű Lovas Regimentjeik, és
azoknak Uhlánusai, a' Vadászok, a' Ser-
viai szabad seregek, és a' Tsajkások: F. M.
L., és a' *Ferdinánd* Regimentjénél a' Her-
tzeg képét viselő Generál *Browne*, Generál
Magdeburg, és Generál Hertzeg *Waldeck*
kormányozások alatt. Ezen népnek egy-
része kívül a' mezőn tartózkodott egész té-
len által fa színekben, mellyek csak el lehet
gondolni, minő hangosok lehettek, azok-
ban a' farkas ordító hidegekben, olyan
hidegekben, mellyekben az őrizetre ki-ren-
deltertek álló helyekben úgy össze fagytak,
mint

mint a' rsonr *), annyival-is inkább, mivel sem a' bé-fagyott Dunán, sem pedig szárazon, a' fok helyyeken majd 2. ölnyi magasságra nevededett hó, 's a' szertelen hideg miá, fát oda tellyesféggel nem lehetett szállítani. De nem lehetett egyebet-is, és ugyan azért felette drága volt minden **). Hihető, hogy éppen ez a' rettentő nagy hideg-is volt inkább az oka, mint sem a' kötés, hogy a' Törökök a' miéinknek darab ideig nem alkalmazkodtak: mert hogy Január. 27. napján, 14. szabad feregbelieinket kézre keríthették, azokat vissza adni nem akarták, Febr. 9. napján pedig, 1. i. éppen azon a' napon, mellyen tőlünk tavaly a' háború meg-izenődött, 3. Tsajkákon a' Száván által jöttek, a' végső őrizeten álló Uhánussainkra, és az azoknak segítségére ment 70. szabad feregbelieinkre derekassan tüzeltek, 's nem-is előbb tértek vissza, a' Száva túlsó partján álló, 's a' miéinkre onnan álról lövöldöző Rokonaikhoz, míg Besániától újra 2. Kompánia nem érkezett.—

U 2

Egyéb.

*) Egykor nevezetesen a' *Ferdinánd* Regementjéből 7-et hoztak-el halva a' vgyázó helyyekekről.

**) Egy tojás 7. krajtzáron-is el-ment.

Egyébiránt nállunk az egész télen kerefstrúl, mindenfelé az ezen esztendőben kezdendő hadakozáshoz készültek. Itt *Bétsben* a' had folytatása forjának más formán való ki-tsínáláshoz fogtak, azon örvendetes, és mondván még ekkor nem-is képzeltt hirnek érkezésével, hogy az Oroszok, a' leg-tsikorgóbb hidegben, hires *Otzakov* várát, **POTEMKIN** fő Vezér igazgatása alatt, meg-vették. — Parantsolatok adattak-ki, a' magyar gyalog Regementeknek 4. Batalionra való szaporítások, a' Huszároknak pedig, a' hol talám híjjánosok vólnának, 5. Osztályokra való ki-pótolások eránt. — A' *Szhuini* Regementben Kapitányi ranggal vitézkedett, már most Oberstlieutenant *Vukasevits* Úr engedelmet nyert, eggy szabad seregnek fel-állítása eránt, a' mellyhez valamint örömmel hozzá fogott: úgy szives törekedéseinek fzerentsés előmenetel leve jutalma. — Májor *Micháelovits* Úr-is, szép haszonnal Izorgalmatoskodott *Zimonban*, és a' környéken kormányozása alatt lévő szabad sereg száma bővítésében. Sok szép szál Legényeket kapott, főképpen a' Huszárajai közzé. — Más Regemenrekbe-is szedték, majd mindenütt az Ausztriai Birodalomban, a' katonának való Legényeket. — Mihellyt az idő engedte: kezdett osztán a' katonaság takarodni, szá-

razon és vizen le felé *)), kezdődtek a' had folytatására meg-kivárató mindenféle szükség dolgoknak szállításai is. — Mivel Ő Felségének tellyesféggel nem lehetett el-betegesedése miá reménysege, hogy ezen éstendőben maga személlyeslén kormányoz-hassa a' nagy Armádiát; Feldmarsal Gróf LASCY-is, erőtelenkedései miá, maga kérte Ő Felségét, hadd maradhasson ide haza, ez úttal: tehát öly fő Vezérről kellett gondolkozni, a' ki a' fő sereget igazgassa. Erre a' végre nem látott, 's nem-is láthatott senkit az Uralkodó alkalmatosabbnak, mint amaz egész Európában esmeretes vitézfégű, és nevezetessen a' Törökkel foganatossan jehető hadakozás módját már régen ki-tanúlt fő Vezért, Gróf HADIK András Urat, ki-nek belöle lett származásával méltán ditse-

U 3

ked-

*) Ő Felsége parantsolatja szerént, Aprilisnek 15-dik napjára talpon kellett állani az egész feregnek, 's egészzen fel-készülve a' viadalokra, a' melly meg-is lett, mind másutt, mind Szerimben-is, holott a' nép már akkor mindjárt az ostromhoz kezdte magát készíteni; horta rakásra a' temérdek ágyúkat, kötötte öszve fok ezereként a' földvárakhoz való tsomó vesszőket, tsinálta a' számtalan lajtorjákat, mellyeken annak idejében a' vár falait meg-hághatta; töltötte-fővénnyel a' zsákokat, 's a' t.

kedhetik kedves Hazánk. Annakokáért még jó eleve, úgymint Febr. vége felé, megkérte II. JOSEF, szeretetet 's bizodalmat jelentő ki-fejezésekben, az említett fok 's fő érdemű nagy Hérost, hogy a' fő sereg igazgatását vállalná magára. Meg-lévén a' nagy Lelkü fő Vezér felöle győzetterve, hogy a' Fejedelem kérése tellyesítésére való maga ajánlása által, nem csak annak szerezne kedvet, 's tökélleres meg-nyugodtságot; hanem abból a' Tsászári 's Királyi minden Birodalmaknak, és az egész vitézkedő seregnek-is meg-mondhatatlan öröme, 's a' dolgok szerentsés ki-menetele felől erős reménysége származna: nem mentegeti magát hosszasan számos esztendeivel, fel-vállalja a' terhes, de ditsőséges követtséget, 's hivatalt, melylyet nem vadászott; hanem a' melly maga kereste 's találta-is fel ötet. — Ezen kíváncsú hírnek hallására, el-tölt kiváltképpen a' jó Magyar szív örömmel mindenfelé, 's ugyan rusakodott egész fel-buzdúlással, miképpen adhatta, egy 77. esztendő Magyar Hérosnak, ez időkben-is érdemei szerént lett meg-tiszteltetéséből származott belső érzékenységeinek szembe tűnőbb jelenségeit

Apri.

Áprilisnek 27. napja vala, a' fő Vezér Gróf
 HADIK Úr Betsből lett ki-indulásának napja,
 melly így készült meg. Az említett napon,
 jókor reggel, Úr hozzá Tarrozóival,
 tselédeivel együtt Isteni szolgálatra ment,
 és a' Seregek Urához emelte fel szívet kezei-
 vel egyetemben, a' kitől jó minden kellete-
 koránt való segedelem, — a' győzedelem-
 is. Ezen fő foglalatosságnak vége lévén,
 minekutánna kedves Leányaitól, velek foly-
 ratott Atyai beszélgetése után bútsút vet-
 t volna, 8-ad fél órakor, nagyobbik Fiával
 Postára ült, és más 3. korszakat megtöltött
 udvari Tisztjeivel együtt, a' fő hadi Can-
 cellária udvaráról el-indúlt, az öszve tsopor-
 rozott sokaság öröm kiáltásai, és áldás kívá-
 nási között. — Apr. 29-dik napján estvére,
 Budára érkezett, a' hová 's nem különben
 Pestre, a' számossan egybe sereglett 's eleibe
 jött Magnási, és Nemesi Rend, mintegy
 győzedelmi pompával vitte bé, 's kísérre
 ki Futak felé lett el-indulásával. Valamerre
 ment, tapasztaltatta vele kedves Nemzete
 erántta viseltető mély tiszteletét, 's buzgó
 indulatját. Máj. 7. napján, már Futakon volt *)
 a' maga jószágában, — a' honnan parantso-
 la.

U 4

la.

*) Futakon szép Kastélyja-is vagyon Gróf HA-
 DIK-nak.

lator is adott, hogy a' nép mindenünnen *Oporához* takarodjon. — Máj. 14. *Zimonban* környül nézett mindent; innen átkel ment a' Száván, a' szabad seregbéliek tartózkodások fő és rendes helyének, *Zabres* nevezerü föld várnak meg-szemlelésére, melly alkalmatossággal, a' *Micháelovits* már Oberstlieutenant Ur szabad serege vitézei, meg-akarták láttatni a' fő Vezérrel, minémü gyorsasággal tudjanak a' fegyverrel bánni. Más nap, úgymint Máj. 19-kén *Szabátst* is meg-látogatta. Onnan meg-térvén *Zimonba* parantsolá, hogy az ott feküdt seregnek nagy része által menvén *Szurdoknál* a' Dunán, kaptsolná magát egybe, a' már *Oporánál* táborozó Bánáti sereggel, és ekként eggyesülve, úgy takarodna osztán az egész fő sereg, *Oporától*, osztályonként *Fejér-Templom* alá, a' minthogy az meg-is indúlt Máj. 21. és a' hónapnak végeig már táborba is szállott, a' ki-rendelt helyen. Maga a' fő Vezér *Fejértemplomba* érkezett, a' népnek örvendező szívből származott *Vivát* kiáltásai között, Máj. 26-dikán, 's Jun. elején közönséges mustrát tartatott, meg-visgálván maga személlyeffen az egész sereget Regementenként külön külön. Ezen túl tellyes igyekezettel azon vólt, hogy verés-lése alá bizott seregét a' Törökökkel való

for-

fortélyos tsatázás módjára meg-tanithatta. E' végre szép renddel, és kellemetes elő-adással öszve ízedett 's közlött is Armadiájával írásban, némelly bé-vételre méltó, és hafzonnal követendő Regulákat *), mellyek ezen fő Vezér nagy tapasztalásának, és a' hadi dolgokba való mély bé-látásának, az irigység trútztára ellene mondhatatlan Tanúi Semmi fáradságát nem sajnállotta továbbá, csak hogy az egész környék leg-rejtekebb szege szugának-is tökélleres es-méretére juthasson: mert meg-tanulta, hogy nintsen eggy egy meg-kivántatöbb dolog a' fő Vezérben, mint azon föld mivoltát jól tudni, a' mellyen fel-fegyverkezett seregének éjjel nappal készen kell lenni az ellenség ellen. Ugyan csak a' fok, még pedig nagy melegekben való lovaglás okozta ösz-tán a' fő Vezérnek forró betegségbe való esését, mellytől csak a' gyakor ér vágás által menekedhetett meg. De még ettől lett meg szabadulásával, mindjárt el nem hagyhat.

U 5

hat.

*) Mi ezeket fogjuk közleni a' magok valóságokban, azon alkalmatossággal, a' midőn a' Bánátban megtörtént hadi dolgokról egyeneslébben, 's következőképpen bővebben leszen szerentsénk szólni.

hatta az ágyat, azon veszedelmes sebje miá, mellyet a' lábán kapott, 's a' melly koránt sem olly könnyen gyógyúlhatott, mint ha csak valamelly ifjú testen esett volna. — Tsak ugyan Juliusnak 9-dik napjára mindenképpen helyre állott, és magát leg-ottan meg-mutatta a' feregnek, melly látásból annak kiváltképpen való öröme származott. De nem lehetett ezen öröme a' feregnek állandó: mert Aug. első napján érkezett jó Vezéréhez Bétsből a' vissza hívó Levél, melly szépen hangzott ugyan: de magának a' fő Vezérnek-is belső meg-illetődést okozott, a' ki ugyan azon meg-illetődéssel vált-is meg Aug. 3-dik napján a' fő feregtől, által adván az ideig óráig való igazgatást G. COLLOREDÓ József Hadi Tármeester Úrnak. — Az idő fel fogja ezen hirtelen változásnak okát fedezni. — A' Fejedelem Levele olvasása után, így szóllott az előbbeni érdemeknek újjabbakkal való terézésében meg-öszült fő Vezér: „En tudom, hogy engemet ellenfégim azzal, „vádolnak, hogy az emlékezterő elmém el „gyengülése miatt feledékeny kezdettem „lenni; de mondhatom, hogy ha mindent „el-felejténék-is: azt ugyan tsak még sem „fogom el-felejtteni, a' mi rajtam esett.“

A' míg ezek így történtek, majd mondván semmi sem esett Szerimben, a' mi különös

nös

nő: fel-jegyzést érdemlene; mivel a' fegyver-
szünést-is néminémüképpen csak ugyan tar-
tották a' Belgrádiak. — Hanem *Vlaiko* szar-
bad seregbéli Kapitány Úrnak azon bátor
szivűségét méltónak ítéltük itten az említésre,
mellyet nyilván valóvá tett ez idő alatt *Ser-
viában*, az által, hogy egynehányat a' véle-
vitézkedő Legények között, Török ruhába
felöltöztetvén, *Belgrádon* alól, egész 24-
mértföldnyire *Nissa* városáig, vizsgálódni el-
ment, és oda nem messze az *Abdi Basa* Tá-
borát-is környül nézvén, szerentséssen vissza-
tért. Hogy HADIK után, LAUDON vette
át a' fő sereg kormányozását, mellynek
kedves Tiszti Társánál való maradását sokkal
inkább ohajtotta volna, ez a' valósággal
nagy, azért nem-is irigy Héros: már arról
Aug. 28-dik napján költ Irásunknak 171-dik
Levelén emlékeztünk. — Aug. 26-dik nap-
ján tartatott *Zimonnál*, a' *Foksáni* győze-
delemért, a' *Te Deum*, melly pompának
alkalmatosságával, a' *Dunán*, *Zimon* előtt
forba állott hajók, a' föld várakba szállott
gyalogfággal együtt, dél előtti 10. órától
fogva, egész 11. óráig, kemény ágyúzást
virtek véghez. Ennek szemlélésére a' *Bel-
grádi* Törökség ki-tsődült a' bástyára; ma-
ga a' *Basa*-is ki-állott a' *Háza* folyosójára.
De hogy ottan ottan a' golyóbisok arra felé
rep-

repdestek: a' nép nyakra főre rohant le a' bászáról; a' Basa is ollyankor bé-vonta magát a' folyosóról. Vége lévén az ágyúzásnak, által küldött a' Basa, meg-rudakoztatni, mi lett légyen az oka, annak a' kemény tüzelésnek, egyfzersmind sok Irásokat is hoztak tőle, Bétsbe az Udvarhoz szállókat. — Augustusnak 26-dik napján, felmondatta LAUDON fő Vezér a' *Belgrádi Basá*-nak, a' Törökök részéről eddig sem a' leg-szentebbül tartott fegyver nyugovást *), és azt az egész fereg-nél mindenfelé ki-is hirdette. Mindjárt az izenet vetelével kezdett a' Dunán lévő egész Török hajós fereg mozgásban lenni, és csak hamar repült-is a' Dunának bal ágán sebes evedzéssel *Zimon* felé. De hadi Tármaster Hertzeg *De Ligne* (de

Li-

*) A' fegyver nyugvás eránt való kötés, valamint-hogy tsupán csak a' *Belgrádi Basá*val lett volt, úgy annak ereje nem-is terjedt-ki tovább, mint a' *Belgrádi Basa* hatalma; és így *Bosznia* szélé-től fogva, mintegy *Orsova*ig. Mert már az *Orsovai Basa* azzal mentette magát, midőn a' kötés meg-szegésével való ellenségeskedését részünkről szemére vetnék, hogy ő nem a' *Belgrádi Basá*tól fugg, hanem a' *Vidini*-től, és így nem-is tartozik állani a' kötésnek, melly nem a' *Vidini Basá*val lett.

Liny). Urnak bölts rendelései szerént, már jó eleve készen lévén, minden meg-történhető esetre Májor *Redange* (Redánzs) Úr, leg-ottan az igazgatása alatt lévő Tsajkákkal elő áll; el-foglallja azon jó helyeket, melyeket az el-múlt esztendőben mind tsak a' Törökök használtak, és az ellenség hajóit úgy meg-viselte a' kartátsokkal, hogy azok két egész órákig sem mire sem mehetvén, 3. Tsajka veszteféggel kénytelenítették vissza térni. A' mieinknek sem az ő, sem a' várbéliek tüzelések valamelly teremés kárt nem okozhatott. Más nap, úgymint Augustusnak 27-dikén, újra hozzá fogtak a' várbéliek az ágyúzáshoz, és azt folytatták jó darab ideig, még pedig olly erőben, hogy a' mi még mászor meg nem történt, egynéhány golyóbisok által is el-hatottak *Zimonhoz*. — Kiváltképpen pedig a' 42. ágyús *Fregattánkat* *) vették vőlt tzielba, úgy hogy ennek magát hátrább kellett vonni, olly helyre, a' hol annyira nem érhetre a' golyóbis. — Ezentúl békét hagytak *Zimonnak*.

A*

*) Hajó neve. Ezt mi oda le *Zimonnál* le-rajzoltattuk, és már metzsi-is egy Magyar jó Metző Tzetter Úr.

A' mit egész Európa várt, és a' sereg régtől fogva ohajtott, meg-történt valahára Augustus végén. Meg-értvén t. i. LAUDON fő Vezér, a' Törököknek egész Bánárból, CLERFÉ hadi Tármeester Úr által, szíven-sséssen lett ki-verettetését: meg indítá *Fejér-Templomtól* a' nagy Ármádiát *Szerimbe*, a' hová most újjolag, darab időtől fogva, szakadatlanul szállították *Pétersvárról*, és *Eszékről*, az ostromhoz meg-kivántató sok ezer meg ezer egyermást, és a' hová takarodott volt *Berbir* alól, fő Vézere eljövetele után, a' *Horváth* Országi seregnek-is nagyobb része.

Egész Népünknek *Serviába* lett általmenetele, a' fő hadi Cancellariának Tudosítása, és más magános, de hiteles Leveleknek értelmek szerént, így ment véghez: Legelsőben is a' *Michaelovits* Oberstlieuten. Úr szabad seregének *) ide által *Besánianál* állott

ré.

*) Ez most 2. Batalion gyalogságból, s 1. Svadron lovaszágból áll: de, a' mint maga-mondotta *Michaelovits* Úr, könnyen 22,000-re nevekedhetne, mivel a' *Serviai* Haram Basák mind hozzá igérkeztek, olly magok ajánlások mellett, hogy ők elsőek lesznek a' *Belgrád* falai uró hatalommal való meghágásában, csak engedjék meg nekik, hogy a' várost-is osztán hadd dülhaszlák fel.

része ment által a' Száván, Aug. 9-dik napja éjtszakáján. Más nap éjtszaka, által takarodtak, a' *Waldeck* Hercege igazgatása alatt lévő 10. gyalog Batalionok, az ezekhez tartozó Lovassággal együtt, *Bolieftzénél* *). Még ezek is hajókon. Mikor már ezek mind oda által vólnának, és nagyobb része fel is verte volna magát szerentséssen az *Ostrosnitza* hegyére: úgy fogtak hozzá *Bolieftzénél* egy hidnak fel-állításához, a' mellyen kívül, mint írják, még kettőt állítottak fel, oda nem messze *Besánianál* és *Jakovánál*. *Bolieftzénél* a' hid már készen volt Sepembernek 11-dikén, dél előtt 10. órakor, a' midőn el-kezdte mindjárt a' több sereg is az ellenség földére való által költözést, és ez így ment szüntelen egész más napig, úgy-mint 12-dikig.

Következnek a' Serviában, és Szerimben történt dolgok.

Még az nap, *Ostrosnitza*n, és *Selesniken* keresztül, a' *Dedina* hegye felé vette útját a' sereg, a' holott meg is telepedett. Az által költözés alkalmatosságával nem lát-

tak

*) Ez egy Falu, a' Száva partján, Zimonhoz, és Belgrádhoz mintegy 4. órányira van.

tak volt a' miéink egész 11-diken, s. Török-
 nél röbber; 12-diken pedig egyet sem, mind
 az ideig, míg a' *Dedina* hegyéhez nem ér-
 tek, akkor jöttek oltán a' várból, egyné-
 hány Török lovasok, és gyalogok, a' kik
 a' mi szélső vigyázaton lévő *Gréven* Hufzár-
 jainkat, és szabad seregbélieinket meg-is ta-
 madták. A' tsetepaté tartott negyedfél ó-
 ráig. A' Törökök zürzavarba hozódva vízf-
 sza tértek. Két Hufzárjainkat öltre meg a'
 golyóbis, hárman pedig meg-sebesedtek.
Radits Petrovits Úr-is halálos sebet kapott,
 mellyben 14-dikén meg-is hólt. Maga *Val-
 dek* Hertzeg-is jelen volt ezen tsatában. —
 13-dikon reggel vizsgálódni indult a' fő Ve-
 zér Belgrád körül, parantsolator adván an-
 nak előtte a' Lovaság nagy részének, hogy
 a' *Vratsa* hegyéről verné el a' Törököket,
 a' kik ott egy természeti föld várat formáló
 kő bányában tartózkodnak. — Midőn a'
 Konstantzinápolyi kapu ellenében ment a'
 fő Vezér: ágyúzott feléje az ellenség; de
 kíséroi-ben-is semmi kárt nem tehetett; a'
 puskások pedig ezer lépésnél közelébb jönni
 nem mérészeltek; hanem a' *Tzigánfaluban*
 lévő szabad seregbélieinket más oldalról
 meg-lepték még reggeli 6. órakor, és ágyú-
 kat-is sütögettek ellenek 3. oldalról; de semmi
 kárt nem okozhattak, a' várból ki-rohant
 Törö-

Törökök pedig vesztéssel vissza verődtek, és közzülök tizen el-fogattak. Ez alkalmasággal a' miéink-is ágyúztak vissza, és a' *Haubitz* meg-is gyújtott a' *Rátz* városban egy Magazint; a' lángot egész délig lehetett látni. Ezen a' napon, és még az azt meg-előzött éjtszakán, mind úntalan abban dolgoztak nállunk *Besánianál*, hogy a' *Tzigán* sziget mellett egy hidat állítsanak fel, a' Serviai seregünknek *Szerimmel* leherő eggyesülése végett. 18-diken általjött hadi Tármaster CLERFÉ Úr-is a' Dunán *Pantsovánál*, és Belgrádnak túlsó részén meg-fészkelte magát. Már e' szerént az egész vár környül van véve, minekutánna azon nap dél után *Waldeck* Hertzeg-is, a' Duna mellett még el nem foglalt hegyekre szállt, és hajós seregerskénk-is *Pantsovától Visnitzig* fel-jött. Ugyan ez nap eggynéhány élés szekereket-is vettek el a' miéink, mellyek a' várba akartak menni, a' szekerek őrizői közzül 7-et el-fogtak. Más prédára-is kaptak. Ezek voltak a' Húszárok, és a' szabad seregbéliek.

E L E G Y E S T U D Ó S I T Á S O K.

*A Tsászar Magyar Lovas Regementje
Historiajának folytatása.*

Juniusnak második napján, nagy érdemű Gombos Kapitány Úr, újjolag adta próbáját, az említett Regementjébéli Tifzt Urakkal együtt, vitézségének. Tudniillik, a' meg-nevezett napon, ködös lévén az idő, el-külderett Svadronával még jó hajnalban, hogy csapjon a' *Chotym* sántzain kívül tanyázó Törökökre, a' melly szeren-séssen meg-is történt. Mert a' Jantsárok közül, míg a' sántzot el-érték volna, jól le-szabdaltatott, a' Spahik közül-is olvasva 12-en hullottnak-el. A' belől volt Törököknek ki-rohanásával, két szekeret, és hat nyerges lovat el-kapartott, sokkal többet pedig kerefszül szúrdaltatott. — Juniusnak 8-dikán, parantsolator vett az egész Osztály, hogy menjen vizsgálódni, melly-is e' végett, az *Ismael*, és *Konstantinápolyi* út között egy

egy nagy hegyre vette magát. Az ellenség meg-sejtvén Osztályunkat, nagy lármával ellene ródult; de ez, sem kiáltására, sem feléje sebes árvíz módjára való rohanására, nem csak meg nem rémült; hanem még messziről vitézi módon eleibe nyargalván, azt, míg nagyobb fokaság eszre vehette volna, keménnyen meg-szilálta, és nagy vesztelége után, tsufos szaladásba hozta; maga szerentséssen vissza tért. — Juniusnak 12-dik napján, el-küldetett éppen dél tájban ugyan ezen Osztályból, *Felhér* Kapitány Úr, *Puskás* Főhadnagy Úrral, 's 60 jó lovas vitézekkel, és még kivülötte, ez úttal Kapitány *Lovasitz* Úr, a' *Barkó* Regementjéből, hogy a' *Dniester* vize mellett, *Chotym* körül, lovaikat 's marháikat legeltető Török lovasokat, 's gyalogokat reménytelen támadnák-meg, a' minthogy azokra sebes nyargalvást reájok-is rohantak, számtalan lovaikat kerefszről szúrdalták, magok között is alkalmas számuakat le-vagdaltak, és osztán velenek öszve keveredvén, még az úgy nevezetett *Konstantzinápolyi* külső városba, a' leg-szélső régi fántrzon belől is behatottak, holott a' Jantsárok házaikból kiomolván, késeiket kezeikben tartva, két Regementbéli Magyarjainknak rúzeffen nekik

estek; de ezek magokat úgy oltalmazták, hogy tsupán két lovar vesztettek, és öt sebesset hoztak vissza, mellyek közt volt a' Kapitány *Lovasitz* Uré-is; a' Jantsárok közül 30-at halva hagytak. Azután szaporodtak a' Törökök, de még-is a' *Karátsai* Úr több népe elő felé való nyomulásával, nagy puskázás 's ágyúzás között, 17 lő nyereséggel, álló helyekre diadalmassan vissza tértek. — Juniusnak 21-dikén, a' Török kívánta volna már ismét, a' tromfot vissza adni: azért-is, nagy erővel *Chotymból* ki-rohant. — A' *Barkó* Regimentjéből éppen akkor tsatolta magát egy Osztály, a' *Karátsai* Úr népéhez; mellyet azonnal a' Kormányozó Úr az ellenség ellen ki-rendel. Igaz, hogy tsak meg-gondolni-is fok volt, illy maroknyi néppel, olly temérdek Törököfőget vissza akarni verni; de még-is a' nemes *Barkó* Regimentje vitézei, mint véres szájú Magyarok, minden térovázás nélkül balról közibe vágnak; a' Tsászárs Regimentje Osztálya pedig egyik részét jobb felől tartóztatta puskázással. Hanem, a' *Barkó* Osztálya-is tsudát nem tehetvén, midőn már a' fokát nem győzte volna: meg-fordúlt. *Gombos* Kapitány Úr, (mint tudjuk) a' Tsászárs Regimentjéből, látván, hogy veszedelemben

van

van a' dolog, Svadronnyával leg-ottan az ellenség jobb szárnyába vág; még pedig úgy, hogy azt, nagy érdemű Tisztjeinek, úgymint *Fehjér* Kapitány, *Boronkai* Fő, és *Bárány* Alhadnagy Uraknak segítségével, 's az egész Svadronnak legényes maga vitézisével, zűrzavarba hozta; balról pedig, amaz emlékezetes házból származott *Halászfő* Kapitány Úr, hasonlóképpen egy Svadronnal a' Tsászar Regimentjéből, melyet *Sebe* és *Puskás* vitéz Hadnagy Urak-is ékesítettek, olly rúzzel tsapott, a' már fénnyen látó ellenség közibe, hogy a' ki eleibe akada, kardja élitől meg nem menekedhete, a' közülünk elrablottakat pedig mind vissza nyéré, a' földön hevertteket lóra ülteté, és az újjolag neki gerjedt *Barkó* Ofztályaival egygyütt, a' meg-futamodott Török sereget, egész a' fántzig lövé, 's vágá. — Juniusnak 30-dikán, M. *Karátsai* Úr, kevés népével, elébbeni helyéből meg-indulván, hogy a' Törököt mind úntalan szemmel tarthassa, hozzája még közelebb táborba száll, melylyet nem órolhatván az ellenség, egynehány ezer lovasaival, és Jantsárjaival, kik két ágyút-is hoztak magokkal a' várból, nagy bosszúsággal ki-rohan, és meg-állván Táborunk előtt, egy felől tsupán maga meg-mu-

tatásával akarta el-rettenteni népünket: más oldalról pedig, *Rumla* felől, a' *Barkó* Regement-jebélieket meg-támadta, kik mint igaz Vitézek, közibe ereszkedtek; hanem egy Svadronjok úgy környül-is veterett, hogy annak maga köszönettel tett vallása fzerént, ha *Gombos* Kapitány Úr, Svadronnyának febes vagdalásával a' Törököket rőlla el nem verte volna, kevesen maradhattak volna meg belőlle; de így a' foglyok-is vissza kerültek. Ez alkalmatossággal is különösen viselte magát Főhadnagy *Boronkai* Úr, Kapitány *Gombos* Úr előtt egynéhány vitézeivel mindenütt utat nyitván. — Juliusnak elején a' már egynéhány ízben meg-nevezett *Bárany* Hadnagy Úr, 20. Tsászár Regement-jébéli vitézeivel edjűrt, a' ki adott rendelés fzerént, jeles dolgokat vitt véghez. Tudniillik, éjtszakának idején, a' *Nistra* vize felől, különös fortéllyal, 's bátorfággal, egész a' fántzig lopódván, az ellenségnak hat fenn álló hidjait el-rontotta, és így annak szabad járását ezen oldalról meg-gátolta. — Az említett hónapnak 13-dikától fogva, Septembernek 19-dik napjáig, nem tsak egy Ofztáally adra már a' Tsászár Regement-jéből, különös próbáit hív 's bátor vitézfégének *Chotym* előtt: jelen volt a' több há-

rom

rom Ofztály-is, nagy érdemű Oberstere, *Mészáros* Úr kormányozása alatt, a' föld várak hányásától fogva, egész az ofstrom végéig, és úgy forgolódott, hogy a' fő Igazgató Hertzeg ditséreteiben méltó jussal részt vehetett, 's vett-is. — Név szerént, és kiváltképpen magasztalta a' Hertzeg, a' vár meg-vétele erántt Ő Felfégéhez tett jelentésében, a' Tsászárs Regementje Obersterét *Mészáros* Urat, Ob. *Karátsai* Urral edjött, kik közzül amaz, a' vár vivó népnek bal, e' pedig jobb szárnyát igazgatta, a' vár felé tsavargóssan menő árkolásokban ugyan tsak emberül, és ahoz képest szerentsés ki-menetellel. — Sept. 29-dik napján költözött ki a' fel-adott *Chotym* várából a' Török katonaság, más lakosokkal egygyütt. Ezeknek, az el-foglaltt várhoz tartozó 160. falukból álló környékből való ki-kiférések végett, melléjek rendeltetett Oberster *Karátsai* Úr; melly terhes, és sok tekintetben félelmes követtséget, mindeneknek méltó tsudálkozásokra szerentséssén végbe vitt: de nem hagyta vólt ám el ez úttal-is maga mellől, a' *Köszegi* Májor Úr, Tsászárs Regementjebéli Ofztályár. — Meg-fordulván a' kísérésből, *Mohila Roboi*-tól, említett nagy okosságú Oberster Úr; *Jassyn* túl *Tirgul-*

Formos-nál utól érte Hertzeg **COBURG**-nak téli szállásra siető feregét, és azzal magát öszve kaptsolta. — Ezentúl meg-szüntek a' tsatázások. — A' téli szállások el-hagyásával, újjolag Oberster *Karátsai* Urat állította a' Hertzeg *Román*-nál táborba szállított feregének eleibe, mellyel szembe tűnő képpen nyilván valóvá tette hozzája való nagy bizodalmát: de az Oberster Úr-is meg-bizonyította, a' Tsászárság Regementjebéliekhez vonszó különös indulatját az által, hogy maga mellé, a' már sokszor meg-nevezett *Köszegi* Májor Úr Osztályát, mostan-is kikérte a' Hertzegtől. — Meg-tapasztaltatta mindjárt Apr. 19-dik napján az Oberster Úr, a' Hertzeggel, hogy benne éppen olly jól találta ezen folyó 1789. esztendőben a' választást, a' szélső vigyázatoknak, 's őrizeteknek *Bakó* előtt *Faraoni*-nál, és *Valeszaká*-nál általa való meg-tételében, mint tavaly *Chotymn*-nál: a' mikor a' *Köszegi* Májor Úr Osztálya-is meg-láttatta, más lovas és gyalog vitéz Társaival együtt, az Oberster Úrral előbbeni vitézségét. Ugyan is az említett napon, eggyyszerire csak fel-kerekedett *Adjud* mellől, 's indúlt febes nyargalvást *Bakó* felé, majd 5000-nél felesebb számú igen válogatott Török lovasfág, olly izéllal, hogy

az

az elöl álló kis seregét *Karátsai* Úrnak semmivé tévén, a' hátrább fekvő nagy seregét is Hertzeg COBURG-nak, véletlen reá ütéssel meg-vesztegethesse. Alig-is rendelkezett el Oberster *Karátsai* Úr kevés számú népét, hogy már az ellenség előtté termett, és tüzeffen neki hajtott: de az Oberster Úrnak bölts vezérlése, a' gyalogságnak hathatós tüzelése, 's kiváltképpen lovasfaink ferénységek és bátorfágok által, háromszori hátrálása, 's ugyan annyiszor meg-újított próbái után, közel 300. ember veszteléggel vissza verettetett. — A' *Kőszegi* Úr Osztálya állotta ki az első tüzet az ellenségnek; és hogy nagyobb veszedelemben-forgott, még a' *Barkó* Regementjéből ott volt Osztálynál-is, onnan világos, hogy a' *Tsászá*r Regementje vitézei között négygyel többen estek-el, 's hárommal többen sebesedtek-meg, mint amabból. Magának nagy Vitéz *Kőszegi* Májor Úrnak karját-is keresztről lőrték. *Vörös* Hadnagy Úrnak pedig a' fején tett kemény sebet a' golyóbis. — A' *Faraoni*-nál lévő hidat másfél óráig oltalmazta vitézül Kapitány *Boronkai* Úr, *Puskás*, *Vezér* és *Felbuzai* érdemes Főhadnagy Urakkal; *Halász* Kapitány Úr pedig, a' szoros útra rohanó részét verte vissza az ellenségnek,

X 5

már

már meg-nevezett, 's meg-sebesítettett vitéz Hadnagyával; *Bárány* Főhadnagy Úr mentette-meg, a' *Szeret* vize mellett lévő rejtek úton, a' Bagázsias, és más terhes szekereket, a' Török kezébe való jutástól, másfél óráig állván annak ellent ki-mondhatatlan bátorsággal, a' midőn osztán úgy környül-is vette az ellenség, hogy több pajtásfairól, tsupán huszad magával egészen külön szorúlt, de azért helyén volt a' szive, 's vele maradt, Legénnyeibe-is újj bátorságot öntvén, magát azokkal együtt a' sűrűségeu keresztül vágta, és azután még *Halász* Kapitány Úrról-is segített el-venni a' reá csoportosodott Török-séget. Ez alkalmatossággal, valamint ugyan másszor-is, meg-külömböztették magokat *Csák* Mátyás, *Kömlei* Sámuel, és *Kis* János nevezetű Káplárok is, *Kanik* Márton köz emberrel együtt. *Gyönyörű* Mátyás köz ember pedig, tsak hamar egymás után igen gyönyörű kertős remekjét adta, mind jó, mind nagy szívének: meg-szabadítván szerentséssen két pajtásfát az ellenség kezéből. Egyiket már vitte a' Török, mellyet meg-sejtvén *Gyönyörű* Mátyás, utánna rugtat, agyon vágja a' vivőt, 's rab pajtásfát meg-menti; a' másikat még el nem fogta volt ugyan az ellenség, hanem keménnyen üzőbe ver-

vette, 's már kézre-is keritette volna, mivel az csak gyalog szaladt. Ennek látására-is, nekik rugaszkodik Gyönyörű Mátyás a' Törököknek, és egyet közülök szörnyű tsapásával leg-ottan földre borít; mellyet a' többek látván, távozni kezdenek, ő pedig fáradt pajtásfát a' le-vágott Török' lovára felültetvén, békével el-hozta. Tsupán két kistsin tsapásokat kapott karjain. SPLENYI F. M. L. Úr mindjárt azon helyen 3. aranyokkal jutalmazta meg Gyönyörű Mátyásnak jó szívűségét, 's bátorságát. — Megérdemli az ilyen köz karona a' jó Vitéz nevet. — A' Foksánnál nyertt nevezetes győzedelemből származott ditsősfégben, melly nagy és méltó részt vehet a' Tsáfzár Magyar Lovas Regemenije; már az a' megnevezett diadalmas ütközetnek azon előadásából, mellyet Aug. 21-dik napján közlöttünk az érdemes Közönséggel, nyilvánvaló. Olly örömmel siettek ezen Regiment próbáltt Vitézei, nagy érdemű Obersterekkel Mészáros Úrral *) az ellenségre menő fe-

*) A' Tsáfzár Magyar Lovas Regimentjének első Oberstere volt Almásy Ignátz Ur, kinek 1763-dik-

feregnek jobb szárnya előtt, mintha ugyan lakodalomba kellett volna menniek. Ezek voltak, és nevezetesen ama nagy vitéz, 's jó Hazafi *Gombos* Kapitány Úr Svadronabéliek, *Boronkai* Kapitány, *Petrás*, *Puskás*, és *Felbuzai* Főhadnagy Urakkal együtt, a' kik az ellenség bal szárnyán álló Spahikat *Foksán* alatt, leg-elsőben zürzavarba hozták, és igen meg-szilált Arnautáinkat a' veszedelemtől meg-mentették. A' Tsáfzár Regementje verte széllyel, mint már ez is tudni való, a' Jantsárokat-is, kik közül a' *Sámuel* Klastromán kívül szorúttakat nevezetesen Kapitány *Bezerédy* Úr vagdaltatta le. — Még mind ezek után, öszve ródult volt egy tsoport Törökfég, és az néminémü iz-

dikban Generálisfágra lett lépése, *Kis* Ferentz Urnak nyitott út az Obersteri méltóságnak ezen Regementnél lehető el-nyerésére. Ez-is Generálisfá lett 1773-dikban, és utánna következett Báró *Vétsey* Ur, a' kit minekutánna 1784-dikben Generálisfágra emeltek volna érdemei, *Mészáros* János Ur váltott fel, az előtt a' nemes *Wurmser* Regementje Oberstlieutenántja. Ezen Ur ritka vitézségének - is, Generálisi ranggal való meg-tiszteltetése leve, mint tudjuk, a' *Foksáni* győzelem után jutalma.

izgágát okozhatott volna-is a' miéinknek: de ezt-is nagy érdemű *Szentiványi* Májor Úr vezérlése alatt, *Halászf* Kapitány Úr maga Svadronával meg-támadta, 's el-szélesztette, melly alkalmatossággal *Tegethof* Kapitány, *Bárany* 's *Ettinghausen* Fő, és *Motsáry* Alhadnagy Urak-is valóban vitézi módon ugyan csak két kézre dolgoztak, amaz iffjú vitéz *Grabarits* Károly Strázsamester Úrral együtt, kiről már a' minapában fel-jegyeztük, hogy általa csak hamar egymás után két izmos Török fosztatott-meg életétől. — Ezen itt meg-nevezett érdemes Vitéz Urak *Laistromához* szükség még azon dítséretes Magyar Bajnokoknak betses neveiket-is ragasztani, kiker, *Foksan* alatt ki-mutatott vitézségekre nézve, magának a' fő hadi *Cellariának* Tudositása szerént, Irásunknak 158-dik Levelén, már név szerént említettünk, úgymint: *Németh*, Gróf *Gvadányi*, és *Szombathy* Kapitány; Bárá *Lusinszky*, *Osterhuber*, *Ekker*, *Pálffy*, *Utzer*, Fő; *Gentsy*, *Kostján*, és *Forgáts* Alhadnagy Uraknak.

Ezek azok, mellyeket a' Császárs Magyar Lovas Regimentjéről, kedves Hazánkkal, ez úttal közölhattunk. — Köszönnyük,

sőt

sőt bátorkodunk itt az egész Magyar Haza képében meg-köszönni azon nagy érdemű jó Hazafiaknak kegyesfégeket, kiknek magok Lelkek jól tudja, melly fáradhatatlanok voltak mind eddig, 's most is leg-közelebb ezen Nemzetünk díszére virágzó Tsászfár Lovas Regementje Historiája' el-indítása előtt, szives igyekezetünknek fel-segállásában.

Ezeknek hozzánk botsátani mélróztatott kedves Leveleikből, nevezhetünk még meg, a' már öszveséggel elő számláltakon kívül, némelly nagyobb 's kissébb rangú Vitézeit a' Tsászfár Nemes Magyar Lovas Regement-jének, kiknek rész szerént az el-múlt 1788-dik esztendőben, rész szerént pedig ebben adódott alkalmatosfágok példás érdemeiket szembetünöképpen nyilvánvalókká tenni; Ezek azok: Oberstlieut. *Matkovits*, Májor *Nagy Ferentz*, továbbá *Berényi*, 's Báró *Ottvös* Kapitány; nem külömben *Balás* Fő és *Csanády* Alhadaagy Urak, *Nagy Ádám* Strázsamesterrel, *Nyilas*, *Brikkel*, és *Szalai* Kaprálokkal együtt. — Jól tudjuk, hogy még ezeken kívül-is vagynak sok esméretes vitézségű felsőbb, és alsóbb renden lévő Tagjai a' Regementnek, a' kiknek név szerént való esmerettségekre mi még ez ideig

nem

nem juthattunk: hiszük mindazáltal, hogy azok-is magokat, az egész Regimentel egygyetemben elegendőképpen meg-tisztelteteknek lenni tartják, azon egyenes ítélet tételnek bé-fejezőül ide való iktatása által, melly magának, a' fő Igazgató Hertzeg COBURG-nak, és minden Generális Uraknak-is ítélet tétele: hogy ha a' *Tsászar* Magyar Lovas Regimentje jó Vitézeit meg akarná valaki név szerént ditsérni: az, tsupán tsak az egész Regiment Laistromának le-írása által készülhetne meg.

Bétsből.

Azt a' változást ő Felsőségnek, mellyről közelebb költ Irásunkban emlékeztünk vala, okozta rész szerént a' lovaglás, rész szerént a' nedves kertben egész órákig való fel's alá sétálása. De még-is nem leve az abból származott betegsége tartós, ámbár valóba veszedelmesnek láttzott-is. Már újra fenn jár, és a' napokban igen gazdagon meg-is ajándékozta Udvari Orvosait, a' kik egészsége helyre állithatás végett mindent el-követtek; nem különben tselédeit, a' kik erőtelenkedése alkalmatosságával körülötte hiven fáradoztak. A' ki-osztott ajándékot 50,000. forintra bétülik. — A' múlt Vasárnap, az az Sept. 20-dik napján, és azt követő két napokon, úgy mint Hétfőn és Kedden közönséges könyörgések tartattak itten minden Templomokban, *Belgrád* várának szerentséssen lehető vissza vételeért. Maga ő Felsőge-is bé-jött *Hettzendorfról*, mind Vasárnap, mind Kedden a' Sz. István Templomába, de minden pompa nélkül.

A'

A' *Biponti* Ifjabb Hertzeg szörnyű haláláról ezt értettük egy *Marburgból* jött Levélből: A' Hertzeg vadász kutáját meg-találta ütni egy 12. esztendő gyermek. Meg-bosszonkodván azon a' Hertzeg, parantsolá, hogy a' gyermekén vágjanak ötvent. A' környűl állók kéri az Istenre a' Hertzeget, ne tseledje azt, meg-hal a' gyermek. A' Hertzeg nem hogy hajlott volna a' kérésre, hanem kiált, hogy már vágjanak a' gyermekre százat. Alig ütöttek a' szegény gyermekén 25-öt, hogy már orrán szájján egyre jött a' vér, azon neki búsul a' gyermek Attya, ragadja puskáját, 's főbe lovi a' Hertzeget. Beszéllik, hogy ezen Atyát kerékre akarták törni, de a' nép meg-mentette. — Nagy Letzke ez, az olyan föld Naggyainak, a' kik az alattok valókat úgy nézik, mint a' földön mászkáló férgeket, 's a' lelki esméret sugallásait csak valamelly gyenge gyomorból fel-jövő gözolgéseknek állítják.

A' *Heffzen-Casszeli* Landgráfnak-is jutott egy intés, hogy ember vérén kintset rakásra ne gyűjtsen. Mert a' *Casszeli* gazdag Tárházát a' fel-zendült nép fel-dúlta. Oda van, a' mint hirtelik, 25. millió Tálér, melly temérdek pénz abból gyűlt, hogy a' hadakozó Fejedelmeknek katonákat adott pénzen el.

Az Oroszok úgy meg-verték a' szárazon-is a' *Svéd*eket, hogy maga-is a' Király csak nehezen szabadulhatott ki kezek kozzúl. A' bővebb tudósítást, mind a' minap jelentett tengeri győzedelemről, mind erről, mihellyt meg-érkezik az Orosz Udvarból, fogjuk közölni.

Küldjük a' fő Hertzeg *Ferdinánd* Regementjének képét. Mászor a' Hístóriáját.

K. S. Főlegyházi K. Kötészet írta.

mellette Professor Conti 1789.

FŐ HERTZEG FERDINAND REGEMENTJE.

280.

1789.

JELENTÉS A' NEMES MAGYAR NEMZETHEZ.

Igéretét tetrünk vala, Juliusnak 3-dikán lett meg-indításával Irásunknak az eránt, hogy a' tzelt, mellyrel általa törekedünk, és a' mellynek el-érhetése indított bennünket hat-hatóssan az ahoz való fogásra-is, fel-fogjuk egygy hónap el-tölttével fedezni. Tovább haladt kötelességünknek óhajtott, tellyesíthetése, mint előre el-láthattuk volna. Arról alázatossan engedelmet kérünk, a' mellyet reménylünk-is; mivel hisszük, minden magunknak való nagy hízelkedés nélkül, hogy az alatt-is, míg halgarni kéntelenítettünk, már maga tulajdon munkánk szóllott helyertünk, meg-győzvén kirkir Hazánk szerető's egyenes ítélet rérelű Fiai közzül arról, hogy mi egész igyekezettel kívánjuk mind azt el-

Y

kö.

köverní, valami édes Nemzetünket általán fogva a' hasznossan gyönyörködterő olvasáshoz mind inkább inkább hozzá édesgetheti, és ez által, eggy részről ugyan született nyelvének szeretetére, betsüllésére, 's tanulására hathatóssabban felserkentheti; más részről pedig, a' pallérozott Nemzetek boldogságában hova tovább bizonyossabban részesítheti. Hiedelmünknek mint megannyi erős fundamentomi azon Hazafiúi szereettel meg-telleyesedett szívből származott kifejezések, mellyekkel minden renden lévő kedves Hazánkfiái, hozzánk gyakor ízben borsátani méltóztatott betses Leveleikben, erántunk való indulatjokat, 's szíves igyekezeti foglalatosságunkkal való tökéletes megelégedéseket, úgy tették nyilván valóvá; hogy reánk olly szép neveket ruháztak, a' mellyeket csak az által érdemelhet valaki, ha szembe tűnőképpen meg-bizonyítja, hogy Hazája boldogságának kész minden tehetségét fel-áldozni. — Nem-is szóllunk tehát már arról, hogy szorgalmatoskodásunk mind a' közleni szokott dolgoknak ki-választása, mind azok elő adásának módja, 's reményfégünk szerént kedvet található köntösbe való öltöztetése által, ellene mondhatatlanúl a' Haza javára, 's dísére vagyon erányozva. — Említjük egyedül, 's ajánljuk azon tétel-

lun.

lunkar, melly szzerént a' Magyar Nyelvnek gazdagodását, rendbe szedődését, 's tsinosabbodását, és ennél fogva a' Tudományoknak-is rajta még nagyobb erőben lehető virágzását, nem csak magunk; hanem más érdemes Hazafiak által-is kívánjuk munkálódni, a' mennyiben ígérjük, hogy mi minden köz haszonra tzelező igyekezetet, mellynek fel-fedezése erántt meg-kerestetünk, pénz és jutalom nélkül fogjuk a' Hazával közleni, mint ezt már tselekedtük-is; e' felett, hogy még azt a' pénzt-is, a' melly költséges munkánktól meg-marad, a' Tudományoknak született nyelvünkön leg-jobb móddal lehető gyarapítására akarjuk fordítani. — E' részben úgy íréltük, helyesebben nem tselekedhetünk, mintha leg-elsőben-is eggy *Magyar Nyelv tanító Könyvetske* írása végett teszünk fel jutalom pénzt; kérvén, sőt ugyan unszolván minden érdemes Hazafiakat, a' kiknek mind idejek, mind ahoz meg-kivántató készületek vagyon, ne tiltsák fáradságokat, mellyet, meg kell vallani, eggy *Jó Magyar Nyelv tanító Könyv* Hazai nyelvünkön való ki-dolgozása kíván. — Mi ugyan olly jutalmakat nem ígérhetünk, mint a' millyenekkel *Anglia*, és *Frantzia* Ország, nagyra született Fiait, a' tudományoknak 's mestersegeknek előbb mozdítására serkenti;

avagy már ditséreteffen tett próbáikra nézve meg tiszteletli: ajánlunk ugyan csak nagy örömmel 20. — húsz aranyokat, és költségünkön ki-nyomtatandó munkájából 150 *Exemplárokat*, azon Hazája tiszta szeretetével gerjedező Úrnak, a' kinek munkája, a' közönséges egyenes ítélet tétel által, ez idő szerént leg-hasznaveherőbbnek fog ítéltetni. — A' Hazafiúi kötelességnek tellyesítéséből származó öröms ditsőség, ki-pótollya egy jó szivű Magyar-nál az általunk fel-tett jutalomnak hijjánosságát. Hár ha azonban a' mi mozgolódásunk szemlelésére alkalmatosságot fognak venni, Hazánk Oszlop Emberei is arra, hogy szülöttök földje kebeléből reájok áradó áldások egy részterskéjét a' Hazának fel-áldozni, olly drága kintsnek számára való meg-szerzése által ne sajnálják, minemű lenne egy jó móddal készülendő *Magyar Grammatika*, majd azután egy gazdag *Szó-Tár*, és a' gondolatoknak Magyar nyelven lehető előadását tanító munka, mellyek által el-készí-tethetnék Nyelvünk, szintén úgy, mint az *Orosz nyelv* el-készült I. PÉTER Tsászar idejétől fogva, olly nyelvnek, a' mellyen ne csak beszélleni, hanem írni, 's tanítani is leheffen alkalmatossan.

A' *Grammatika* írásának módja eránttávól legyen tőlünk, hogy mi Regulákat akar-

akarnánk szabni az olyan bölts Fejeknek, a' kiktől magunk is örömetst kívánunk tanulni, és mind azokról oktatást venni, a' mellyek **HADI TÖRTÉNETEK** nevezetű viselő Irásunkban, előtök meg-jobbításra valóknak láttzanak. Bátorkodunk mindazáltal jelen-teni, melly igen ohajtanánk, hogy a' készitendő *Magyar Nyelv tanító Könyvben* minden részei egy talpra esett *Grammatikának*, a' lehetőségig való tökélleresféggel, jól meg-munkáltassanak; hogy a' rudós Író az eredeti szóknek vizsgálásába, 's ki-tanulásába bé-eresz-kedjen; azoknak tulajdon értelmeket ki-tapo-gatni, a' rajtok esni szokott külömbkülömb-féle szükséges változásokat fundámentomosan meg-magyarázni, az azokból lett 's lehető származásoknak módjait világossan fel-fedez-getni, és mind ezeknek azután bizonyos, 's a' mennyire lehet közönséges Regulákat szab-ni igyekezzen. — Továbbá, hogy a' szók öszve rakásának módját-is, más esmeretesebb nyelvektől meg-külömböztetve, értelmes Re-gulákba foglalja. — Így tselekedjen a' szók-nak helyyes le-írásának, azoknak az írásban egymástól való meg-külömböztetésének, és rövideden, vagy meg-vonva való ki-mondá-sának módjával-is. — Mind ezeken kívül, ki kérjük, adja ítéletét, a' más nyelvekből költsönözött szók erántr, mellyeket gondol

azok közzül szükségeseeknek a' meg-tartásra, 's hogy lehetne azokból Nyelvünk természetével leg meg-egyezőbben, a' szóknak más neveit-is formálni. A' Deák igéket: *declinatio*, *conjugatio*, 's a' t. vagy meg-hagyhatja, vagy pedig Magyarra-is fordíthatja. — Az ilyen készületű *Magyar Grammatika* kérttség kívül azt tselekedné, hogy ezentúl előbb lenne átallyában a' Magyar Iffjúság jó *Magyar*, mint jó *Deák*, vagy jó *Német*: mivel született nyelvét már nem csak hallomásból, és annak természetét nem tsupán a' más nyelvekkel való munkás és unalmas egybe hasonlításból kellene megtanulni, mint kellett jobbra ez ideig; de ez tselekedné, hogy az olyan Magyarok-is magokba térnének, 's fel-indulnának Nemzetek nyelve tanulására, a' kik eddig született nyelvekkel annyira nem gondoltak, hogy jó *Németek*, *Frantziák*, 's *Olaszok* voltak, csak *Magyarok* nem, és talám a' Magyar nyelv tanulásával, jobb *Magyar* vér is férkezne beléjük. De végre, az idegen Nemzetek sem tartanak többé szép, 's a' jó út mutató által könnyen meg-is tanulható Nyelvünket egy *regulátlan*, *palléroztatlan*, 's a' nehézségére nézve, a' *Chinai*val vetélkedő nyelvnek.

A' kik tehát az érdemes Tudósok közzül Hazájokért, egygy ily hasznos, sőt ez idők szerént éppen el-múlhatatlanúl szükséges Könyvnek készítésére magokat el-tökéllik; méltoztassanak bérés munkájokat a' jövő esztendőben Juliusnak 13-dikára, az akkor itt a' *Leopold Városában* esendő *Margita* vására alkalmatosságával, akár ilyen felül írás alatt: *a M. M. de GÖRÖG, à Vienne, auf der Freyung, Nro. 61. im ersten Stock;* akár pedig: *a M. M. de KERÉKES, à Vienne, in der Herrengasse, Nro. 58.* — valamelly *Symbolum* alatt, egygy ugyan azon jel alatt lévő, és az érdemes Irónak nevét magában foglaló petsételt Levéllel fel-küldeni. A' Levél mind addig fel nem fog nyitódni, míg a' fel küldendő munkák vizsgálásának, 's meg-ítélésének vége nem lesz. — Akkor-is csak a' Nyertesé. — Hogyha pedig még ez úttal egész *Grammatika* írásához nem akarnának egygyen egyen fogni kedves Hazánkfiak, hanem annak tsupán egy avagy más részét különösen ki-dolgozni, melly részekből készülhetne azután jövendőben az egész *Grammatika*; mi e' részben a' tudós Uraktól függesztjük fel a' dolgot, úgy tselekedjenek, 's dolgozzanak Hazájok boldogságára, a' mint magoknak leg-jobbnak, 's leg-előmenetelebbnek

fog tettzeni: csak hogy ki-kérjük, hadd lehesünk egyik, vagy másik szándékról eleve bizonyosok.

Folytatása a' Serviában, és Szerimben történt dolgoknak.

Minekelőtte ezeknek elő adásokban tovább mennénk: hozzá adunk még némelly jegyzéseket az utóbbi Tudositásokból azokhoz, a' melyeket előbbeni Levelünkben, a' LAUDON népének Serviába lett által takarodásáról, és azt követerett dolgokról irtunk rövideden. Ezek azok: A' WALDECK H. 10. gyalog Batalionjai, melyek Sept. 10-dik napján, estvéli 7. órákor, hajókon, és hidásokon két tsapatban a' Száván által takarodtak, név szerént ezek voltak: 1. a' *Tsázar* Regementjéből, 1. a' *Laudonéból*, 1. a' *Gyulaiéból*, 1. a' *Brodi* Határnokokéből, 2. a' *Ferdinand* fő Hertzegéből, 2. a' *Brentánoéből*, 2. a' *Walliséből*. Az ezekhez tartozott Lovasság állott a' *Gréven* Huszár Regementje 6. Svadronából, és a' *Lobkovitz* könnyű Lovassainak 3. Osztályokból. Her. *Wald-ecken* kívül mentek által még két Generális Urak, úgymint *Klebeck*, és *Türkheim*. — Maga a' fő Vezér-is oda által volt már 11-di.

dikén, és a' *Waldeck* feregéből 2. Batalion gyalogságot, 1. Osztály Lovassággal együtt, az *Ostusnitzánál* fel-állítandó hidnál hagyván, a' többivel meg-lepte a' *Repits* hegyét, melly nagy hegy 2. óránnyira van *Belgrádhöz*. A' meg-nevezett hegyről látván, hogy csak egynéhány *Pandúrok* *) vagynak a' *Dedina* hegyén, mellyet szűkfégesképpen el kellett foglalni, hogy népér *Belgrád* alá viheffe, leg-ottan ellenek rendel 1. Osztályt a' *Gréven* Huszárai között, mást pedig az elsőnek oltalmúl utánna küld. A' Huszárok neki vágtatnak sebessen a' *Pandúroknak*, és 5. ember vesztéféggel az egész hegyet 1. óra alatt el-foglalják. — Ez esett Sept. 11-dik napján, estvéli 6. óra felé. —

Ugyan ezen a' napon dél előtt 10. órakor, az *Ostusnitzánál* **) már készen lévő

Y 5

hi-

*) A' *Pandúrok* Török parasztok, kiket a' *Basa* fizet 's tart a' végre, hogy átalok a' töllök hozzánk takaródó föld népét szándékjokban meg-gátolja.

**) *Ostusnitza*, vagy a' mint máskép *Osternitzának*, *Ostrosnitzának*-is nevezik, egy puszta helység a' *Száva* jobbik partján. Ennek ellenébe készült a' hid, mellyen a' fereg által takaródott a' *Száván* és nem emlékeznek az újjabb Tudositások semmi más hidról ezen kívül, melly készült volna az által menetelre.

hidon, 8. Batalion gyalogság, és 3. Osztály Lovaság ment által *Serviába* F. M. L. Gr. *Collorédóval*, és *Würtemberg* Her. *Brentano*'s *Melas* Generálmájorokkal. A' 8. gyalog Batalionok ezek voltak: 2. a' *Pellegrini* Regementjéből; 2. a' *Ferdinand Toskana*éből; 2. a' *Carl Toskana*éből; 2. a' *Preys*éből. — A' 3. Osztály Lovaság pedig a' *Valdek*éből. Ezeket követte Sept. 12-dikén jó reggel, a' Lovaság Generálja Gr. *Kinsky*, 9. Osztály Lovasággal; 3-al a' *Toskana* fő Hertzeg Regementjéből, 3-al a' *Nassau*éből, 3-al a' *Zes-vitz*éből, és F. M. L. Gróf *Browne* 10. Granatéros Batalionokkal. — Meg-izente a' fő Vezér F. M. L. Gr. *Mitrovsky*-nak, és F. M. L. *Alvintzi*-nek, és F. M. L. *Blankenstein*-nak-is, hogy sietnének az előttök el-takarodott seregnek mindenütt nyomokba termeni, a' minthogy ez meg-is lett. F. M. L. *Mitrovsky* vitt magával 2. Bataliont az *Alvintzi* Regementjéből, 3-at a' *Nádasdy*éből, 1-et a' *Wolfenbüttel*éből; F. M. L. *Alvintzi* 2. Bataliont az *Eszterházy* Antaléből, 3-at a' *Károlyi*éből, és 1-et a' *Wolfenbüttel*éből; F. M. L. *Blankenstein* 3. Osztályt a' *Kavanagh*éből, 3-at a' *Jaquemin*éből, és 3-at *Wurmser*éből. — Sept. 13-dik napján, a' Tartalék ágyúk (Reserve Artillerie), és az Armádia szekerei-is el-jutottak az ellen-fég

fég földére; *Mitrovsky*, *Alvintzi*, *Blankenstein* F. M. Lieutenantok is, népeikkel együtt a' több sereghez a' *Dedina* hegyére, és meg-telepedtek a' szomszéd *Topsid* hegyén ki-mutatott helyeken. — A' vizsgálódásnak alkalmatosságával, mellyet tett ez napon a' fő Vezér *Belgrád* környékén, H. *Valdeck*, és Gen. *Klebeck* kormányozások alatt lévő 10. Osztály Lovasfággal, és 4. Bat. Gyalogfággal, ezeket tanulta ki: hogy a' külső városnak a' *Száva* felől való részében 2. Batteriák vagynak fel-állirva, eggyik 7, a' másik pedig 5. ágyúra; hogy a' város kapuja felett egy nyílás vagyon; hogy a' Duna felé, a' palánk hosszában igen sok ágyúk vagynak fel-szegezve; hogy a' külső városban lévő házak többnyire mind tseréppel fedettek, és igen erőssen épültek; hogy az EUGENIUS által készíttetett sántz a' Dunától fogva, a' *Metteri* hegyéig még olly állapotban vagyon, hogy kevés munka kívántatik annak tökéletes helyre állítására. — Estvénden, a' *Dedina* hegyén, 's annak oldalán, 5. földvárnak való helyet mértek ki, és még azon éjtszaka hozzá-is fogtak a' munkához 2000-en a' föld népe közül. — Ugyan ezen időben, a' *Tzigány* szigernek alsó tsútsán-is, egy 3. hat fontos ágyúra való földvárnak készítéséhez fogtak, a' melyből,

ból, a' hozzá nem messze fel-állított híd lehetne az ellenség Tsajkái ellen oltalmazni. A' *Dunavetzen* lévő híd is lejjebb hozták, és a' *Besániai* töltéshez közelebb állították fel, hogy a' *Szerimből Serviába* lehető által 's meg által járás, annál rövidebb út tevéssel meg-esheffen. E' meg-lévén, a' híd sántzához 1000. lépésnyire táborba szállottak: 2. Batalion a' *Deutschmeister* Regementjéből; 2. Bat. a' *Kallenberg*-éből, és 2 Osztály a' könnyű Lovasok közzül; 1. Batalion pedig a' *Gyulai* Regementjéből éppen a' híd sántza mellé telepedett; a' *Tzigány* szigetben készült föld várba ugyan csak a' *Gyulai*-éből 1. Osztály rendeltetett, és a' több 2. Osztálya azon Regementnek hátrább oltalmúl állittatott. — Egéssz 13-dikon ágyúzott volt *Belgrádból* Táborunkba. Eggy 12 fontos golyóbis olly messze is el-hatott, hogy csak 40. lépésnyire esett le FERENTZ Fő Hertzeg sátorától. Ugyan csak még sem tett kárt lövöldözése által 1. emberünkben is az ellenség. — 14-dikén, a' *Szavának Szerimre* nézve túlsó tekerületjén lévő híd fellyebb vitték, hogy ahoz még-is annál közelebb esheffen a' *Tzigány* szigetben készült föld vár; és még más híd is állítottak fel mellé hajókból. Ez nap dél után indultak a' *Dedina* hegyéről, az *Eugenius* sántza fe-

felé F. M. L. Gróf *Browne* 10. Granatéros Batalionjai, az oltalmokra rendelt Lovassággal együtt, melly állott 9. Osztályból, a' H. *Waldeck* kormányozása alatt 3. Osztály volt a' *Wurmser* Regimentjéből, 3. a' *Tzesvitz*éből, 3. a' *Jósef Toskána*éből. — Hogy a' *Mokri-Lug* patakján keresztről, az *Eugenius* sántzához értek, 2 négy szeg formára osztották fel magokat, egyik 4 szeg rendeltetett az Ország útjának jobb oldala felől lévő hegyre, a' másik pedig a' bal részre. A' Huszároknak egy része jobb, más része előre állott; a' több Lovasság pedig, a' két 4. szeg közzé férkeztette magát. Ez a' nép virt volt magával minden Regimentekből arra való személyeket, a' kik az egész Tábornak való helyet ki-mélnék. — Jelen voltak *Brownen*, és *Valdeken* kívül, a' több Kormányozók-is, kiknek igazgatásokra vagyon bizva különöffen, ez, vagy amaz része a' feregnek; hogy ezek-is láthatták szemeikkel, millyen formán lessz, külön külön mindenik népének a' fekvése. Éjtszaka a' *Mokri-Lug* patakján egynéhány hid készült, mellyen a' feregnek több része is, ki-mért helyére *Belgrádh*oz közelebb takarodhatna a' *Dedina* hegyéről. Ugyan ezen éjtszaka fogott 2500-ig való munkás, rész szerént föld népéből, rész szerént pedig

ka.

katonákból álló, a' Duna mentében egygy 840. öl hofzufágú tsavargós árok hányásához, és a' *Dunavetz*-nek a' Dunába való szakadásánál egygy két 12 fontos, és négy 6 fontos ágyúkra való föld várnak készítéséhez, melly az egész *Zimon*, és *Dunavetz* körinek rúz fal gyanánt leheffen az ellenség *Tsajkáji* ellen. A' munkások oltalmára a' *D'Alton* Regementjéből 2. Bat. és a' *Modena* Lovasfai között 1. Osztály vólt hátra felé állitva. Egész éjtszaka tsendessen dolgozhattak embereink, és már reggelre fedve vóltak az ellenség golyóbissai ellen. — 14 diken-is ágyúzott vólt ki a' *Törökfég* a' várból, színt olly keménnyen, valamint 13-kon, de ekkor sem tehetett semmi kárt. — 15-dikén meg-indúltak *Mitrovsky* és *Alvintzy* F. M. Lieutenantok, nem külömben *Württemberg*, *Brentáno*, és *Türkheim* Generál Májorok, 4. szeg formára vett népeikkel; a' Lovasfág Generálja Gróf *Kinszky* alatt lévő 7. Lovas Regementekkel egygyütt az *Eugenius* sántzai között ki-tsináltt helyekre. A' *Brentáno*, *Türkheim*, és *Württemberg* seregei a' szél malomtól fogva, egész *Tzigánka* felé ki-terjedtek, a' többek pedig a' Granatérosok mellett, jobb és bal felől telepedtek-meg; a' Lovasfágnak valamelly része a' 4. szegek közzé helyherette magát,

a'

a' több része pedig előről, két tsapatokban. — A' Generál *Klebek* népe még a' *Dedina* hegyén maradt, mivel a' földvárak, melyek olly rzállal készültek, hogy tulajdon képpen a' Száván lévő hidak fántzai gyanánt lennének, még nem voltak egészen jó karban: ugyan csak már ekkor volt benne két Batalion *Kallenberg* Regementjébéli gyalogság, és egy Osztály a' *Lobkovitz* Lovasfai között. — Estve hozzá fogtak a' miéink, 1150-en a' szél malomnál, és rajta innén, a' mint a' régi Major jobb kézre esik, egy-néhány Batteriáknak készítéséhez. Az ellenség lövöldözött, és 4. emberünket megsebesített. — Ez nap derekassán tüzelt az ellenség a' *Dunavetz*-nek Dunába való szakadásánál dolgozó népünkre is; de nem ölt vagy sebesített meg többet 5. emberünkénél. A' Tsajkái-is, mellyek látogatóúl jöttek volt, látván, hogy ágyú's puska szóval köszönik rölünk, nem foká kívántak mulatni. — Estek bizonyos hely változtatások is még ezen napon. Azon fereg, melly mind eddig a' *Zimoni* és *Besániai* hegyeken lagerezett, t. i. 2. Batalion a' *Deutschmeister* Regementjéből, 2. a' *Caprara*-éből; 2. a' *Neugebauer*-éből, és 2. a' *Klebek*-éből; továbbá 3. Osztály a' *Csartorinszky*, és 2. a' *Modena* Lovasfai között, azon a' környéken

tele-

telepedett meg, a' hol az *Obor* forrása va-
gyon. — A' szabad sereg *Páles* felé vette
útrját, 's a' *Zabres*-béliekkel, és *Szabáts*-iak-
kal *Bosznia* szélétől fogva, egészfz a' *Morava*
vizéig, melly túl foly *Belgrádon*, egy lán-
tzot formált. — El-küldöttek 500. Lovasok
2. Stábális Tíztekkel egygyütt, 3. óránnyira
Belgrádon alól, hogy jókor jelentést te-
hennének az ellenfég közelgetése felől. —
Mind ezeken kívül, ez nap történt az-is,
hogy a' föld népe közzül, 2000. munkások
hozzá fogtak az *Eugénius* sántzán kívül, a'
Dunán készitendő híd sántza hányáshoz.

Itr most a' *Belgrád* alatt, és *Zimon*
körül esett dolgoknak elő befzállését félbe
kelletik szakasztanunk, mert még más emlé-
kezetet érdemlő történeteknek, különösen
pedig egy kiváltképpen valónak haladás
nélkül való jelentése vár reánk. — Ugy-is
már a' jövő Kedden-is lessz fzerentsénk Irá-
sunkat botsítani, a' mikor az eddig meg-
küldött minden Tudósításokat *Belgrád* eránt
közölhetjük az érdemes Publikummal. Azon
hibát mindazáltal kívántuk addig-is meg-job-
bitani, a' melly esett előbbeni Irásunkban,
a' Hadi Tármaster Úr Gróf CKERFÉ *Ser-
viába* lett által menetele napjának meg-ha-
tározásában. Az esett 18-dik napján Sept.

E'

E' felett azt-is jelenthetjük örömmel, hogy *Belgrádnak* kézre kerithetése erántt, mind azt el-követi győzedelmes *LAUDON*-unk, valamit, a' halhatatlan emlékezetű *EUGÉNIUS* el-követett vólt 1717-dik esztendőben.

A Bánátból.

A' *Pálffy* Regementjebéli Oberstlieutenant *Liptay* Úr, (kinek mostani erőtelenedésér szíveffen fájlaljuk) el-küldött Sept. 7-dikén bizonyos számú szabad seregbélieket, Kormányozójok *Marián*, és az el-menetelre magát önként ajánlott Regement Káplánja *Enderich* Úr vezérlések alatt, *Újpalánkából* *Serviába*, hogy általok, az ellenségről bizonyost érthetne. A' szabad sereg, által menvén a' *Dunán*, a' *Passarovitz*, és *Semendria* között lévő út mellé helyyhetette magát, holott el-fogván egy Levél hordó Törököt, róle ki-tanúlta, hogy a' következő nap, mind a' két helyyekből számos Török fogának a' *Morava* vizén eggyüvé jöni. Ehez képest, a' fogoly Török által ki-mutatott helyhez közel lesbe állott. — Más nap dél előtt 10. órakor nyomútlak a' *Semendriai* Törökök egy nagy hajón; kevéssel azután érkeztek a' *Passarovitziai*-is. Mihellyt amazok ki-szálltak: jelt adnak *Enderich*, és

Z

Mo

Marián Urak embereiknek a' viadalra. — A' Törökök kevés ideig állhattak ellent. — A' *Passarovitziai* minél hamarébb vissza evedztek, a' *Semendriaiak* pedig, a' vízbe ugráltak, minekutánna közzülök 25-en elhúllottak, 3-an el-fogattak, kiknek ketteje Aga vólt, egyyk *Belgrádból* való, 80. esztendő; a' másik *Serajevoi*. A' hajójokat is el-nyerték a' miéink, 8. lovakkal egygyütt. Vólt fok más prédájok-is.

Különöffen ditséri ama nagy Vitéz Ob. L. *Liptay* Ur, *Marián*, és *Enderich* Urakat. Ez az Ő valláson lévő *Enderich* Ur már másszor-is ki-mutatta vitézségét. *Marián* Ur pedig, Sept. 10-dik napján újjra megtámada *Klitsevatz* nevű Török falúban 1 Agát, a' ki 30-ad magával vólt, közzülök 9-nek végire járt, a' többi a' nagy ködben el-verte magát. Maga 4 sebes emberével tért vissza.

Oláh Országból.

Midőn a' Török fél Hóld éppen akart vólna ki-bújni a' homálly alól, mellybe *Foksánnál* borúlt vala; azt most újjra sürűbb, 's egy könnyen el nem oszolható homállyba borította H. COBURG diadalmas serege villogó fegyvereinek tsillámja. —

Meg.

Meg-veretterett a' fő Vezér, kibén vetette a' fényes Porta reményfégét. — Ő akarta *Foksánon* alól *Milkóvnál* táborozott maroknyi népünket fel-falni; de jobban bele tanult már ez a' győzésbe, hogy sem mint a' maga feles számában bizakodó Törökség gondolhatta volna. — Meg-értvén ugyan-is a' gondos Hertzeg az ellenség szándékát, küld Orosz Gen. *Suvarow*-ért, kivel egyesülve meg-indítja mindenre kész népét *Rimnik* felé, 's vitte mind úntalan fel-fegyverkezve 4 nap, és 4 éjjel, úgy hogy a' gyalogság tsupán puskájához támaszkodva, a' Lovaság pedig kantár szíjját tartva, gunnyasztott valamelly keveset. Kenyerénél 's vizinél egyebe nem volt, minthogy mindenét a' Táborban hagyta, mellynek őrizetire egy rész-is hátra maradt közzüle. Sept. 22-dik napjára virradóta, midőn már nem messze lett volna az ellenség, neki biztatván, 's még jobban rendbe szedvén feregét a' Hertzeg, *Suvarow* Generállal egygyütt, nyomult egyenessen a' *Rimniki* térségen tanyázó ellenség eránnyában elébb elébb, úgy hogy az csak alig teherett mi lövést-is, már a' nyakán termettek a' miéink. E' történt 8. órakor. A' Lovaság vitézi módon közibe vágatott, a' gyalogság Bajonétjával, egész tüzzel neki esett, és úgy meg-

meg-viselte 2 óra alatt, 20000. főnél többől nem állott vitéz népünk, a' majd 100,000ig való roppan: feregét a' fő Vezérnek, hogy az, már 10 órakor futott, el-széledett nyáj módjára minden felé, többet hagyván 4000-nél az ütközet helyén. Az elevenen elfogatraknak száma megy 31-re, az el-nyertt ágyúké 80-ra, — A' Tábornak nagyobb része-is győzedelmes feregünk kezére birt. A' mi sebesséinknek, 's hőltjainknak száma nem több 200-nál. — Így győz, 's így tesz tsuda dolgokat egy jó Vezér, a' ki, szava után halgató vitézeinek sziveiken már régen győzedelmeskedett.

Ezen ditső győzedelemről való hirt, hozta futtában, a' Hertzeg második Adjutantja, Erdődy Magyar Lovas Reg. béli vőlt Kapitány, már Májor *Hartelmüller*, egygy öfszibe tsavarodott vitéz tekintetű tisztes Magyar Űr. — Ő Felfégének ki-mondhatatlan örömet okozott. H. KAUNITZ-is, a' fő Minister, még ebéd előtt, szokása ellen két pohár bort hajtott ki örömében a' győzedelmesek egésségéért. A' Kurir Űr regnap 11. és 12. óra között hordoztatott-meg *Bétsnek* nevezetes úttzáin, 's viterett a' Hadi Tanács Palotájához. Előtte sipolt, és tsörgetett 24. Posta Legény. Ezek után jöttek 3. Posta Tisztek, kik között lovaglott haja-

jadon fővel, magát mindenfelé hajtogarva, a' diadalmas Sereg Hirmondója. — Valóban egész győzedelmi pompával; ha ugyan, egy fő Város fok ezer lakosinak, ablakokról, folyosókról, 's úttzákrol való *Brávó* kiáltásaik, és tapsolásaik tsinálják a' legvalóságosabb pompát. A' Hadi Cancellária előtt való tágas helyen, nem várta több Lék ez előtt egynehány esztendőkkal a' Pápa áldását, mint a' mennyin kívánták most látni ezt a' zöld Mentés, és veres Nadrágos Húszár Májor Urat, a' kiben mintegy szemlélni láttattak, az egész győzedelmes fereget, 's különöffen a' Magyar Lovasfágot, mellynek ditséretire annyit nem mondhatnánk, hogy még-is kevés ne volna.

REPNIN Orosz Vezér-is meg-verte *Otzakow* mellett *Hasszán-Basát*.

Serviában *Boretsnél* győzedelmeskedtünk a' Törökökön, *F. M. L. G. Wartensleben*: Oláh Országban pedig, *Kimpolungnál*, *Gen. Meyersheim* böltsen vezérelt bátor seregeik által.

Ezekről másszor többet.

Jegyzések az Ostrom-Ágyúkról, és Batteriákról.

Sokszor meg-próbálta már híres *Nandorfejérvára*, mi legyen a' nyomorúság: próbálja most újjolag. — Menydörögnek ellene a' teméntelen ágyúk, olly szörnyű, és szakadatlan durrogásokkal, hogy a' föld 3 óránnyira reng belé. Az eránnýába ki-szegzett ágyúk mind *Ostrom* ágyúk, mellyek onnan veszik neveket, mi-

mivel tsak éppen az ostrom idején haszna vehetők. — Tsupán temérdekebb vóltokra nézve különböznek a' *Táboriaktól*. Azért készülnek átallyában egéslz alkotványokra nézve olly izmossán, mivel a' beléjek való pornak bőv mértéke, a' nagy golyóbisokhoz vagy on alkalmaztatva, melly miá könnyen meg-romolhatnának vagy eggy, vagy másképpen, ha ugyan tsak testesek, 's ahoz képest erősfek, és nehezek nem vólnának. — Már bé-vett szokás, hogy fokszor a' 12. fontos ágyúkat-is, az ostrom ágyúkhöz számlálják, az azokon felül valókat pedig rend szerént, úgymint a' 18. és 24. fontosokat; nem különben a' 10. és 12. fontos Haubitzákat, a' 30., 60., és 100. fontos mozsárokat. — Hogy az ostrom ágyúk, a' melléjek rendeltetett katonasággal együtt ki ne legyenek olly igen téve az ellenség golyóbisainak, hirtelenében eggy fántzot készitenek, mind ágyúik, mind magók fedezésére, 's úgy kezdik el, a' hosszú ágyúkból ugyan a' fántz falán kerefztül, az a' végre készült nyílásokon való lövöldözést, melly nyílásokra a' mozsár Batteriákon nintsen szükség.

A' *Batteria* készüllete jobbára így megy véghez, mind másutt, mind most közelebb *Belgrád* alatt. Az *Ingenieur Tiszt* még nappal ki-nézi a' Batteriának való alkalmas helyet, ki-méri, 's meg-jelelteti, mihelylyest ofztán bé-fetétedik, ott termenek a' ki-pétzézett helynél katonáink, ásókkal, kapákkal, nem különben öszve kötözött tsomó vesszőkkel, kaptsoló fa tövekekkel, deszkákkal, 's gerendákkal meg-rakott szekerekkel. Hozzá fognak a' munkához, melly mind vegig nagy tsendesféggel foly. A' vessző tsomókat, mellyeket, mivel fokszor 3. vagy 4. ölnyi hosszafáguak-is, a' Németek *Wurstoknak* Kolbászoknak neveznek, a' mint a' hely meg-vagyon jegyezve, a' földbe két

két oldalról le-tzövekelik, felül rájuk másokat 's azokra ismét újjakat tzövekelnek, még pedig úgy intézik azoknak tzövekléseket, hogy ormoslan eslék a' mene-telek, mint a' ház fedeleeknek, 's e' szerént annál jobban neki feküdjének a' földnek, mellyel, kemény-nyen le-verve, meg-töltődik a' közöttök maradott üreg. — Az efféle készületű Batteriának külömbkülömbféle nemei vagynak: vagynak 2, 6, 's 8 ágyúkra való Batteriák. Továbbá, hosszú ágyúkhöz, vagy mészárokhoz készítették. Némellykor úgy tsinály-lyák őket, hogy a' földből ki nem láttzanak, tsupán az ágyúk villámlásaikról veszi észre az ellenség hol léteket. Közönségesen a' föld színén készíttetnek egy 's másfél öl magasságyra. Illyenek ezek-is, a' mellyeknek formájokat az érdemes elő fizető Urak kedvéért le-rajzoltattunk, 's küldjük. Azoknak egyike *hosszú*, a' másik pedig *mészár* ágyúknak készíttetett Batteriát ábrázol. — A' hosszú, 's neveteflen 2. ágyúkhöz készített Batteriának részei ezek:

a.) A' Batteria fala közepe, ezt a' Frantziák *Merlonnak* hívják; a' zárfalót arra szokták fel-tenni,

b.) A' Batteria falának két szélső része, mellyeknek mindenike alól a' fundamentomnál fogva, felül pedig csak egy tsumó vesszővel vagyon a' Batteria közepével öfzve kaptsolva.

c.) A' Batteria falán lévő nyílások, mellyeken ki-lőnek a' vár felé. Ezek a' nyílások az ellenség felől szélesebben vagynak hagyva, mint a' más oldalról, a' honnan az ágyukat sűtik. Oka ennek, hogy az ágyúból ki-omló láng a' Batteria oldalát meg ne gyűjtsa.

d.) Az árok, mellyből a' földet, a' Batteriát formáló vessző falak üregébe hányták

e.) A' hosszú ostrom ágyú, tartójával (*lavette*) együtt, melly egy két kerekű tajigán fekszik. — Eppen most sűti ki egy Pattantyús.

f.) Két *Hidlás*. Illyen hidlásra tolják az ágyút talyigája kerekeinél fogva, azért, mert valahányszor az ágyú el-sűl, mind anuyiszor vissza rugódik, ha tehát tsupa földön állana, a' fok vissza rugódással gödröt verne.

g.) Ezekon a' tővekeken állanak a' rúdak, melyeknek egyik végeken dugó, a' másikon pedig borosta vagyon.

h.) A' gyújtó páltzák, melyeknek végekre a' falétromos köteletske oda vagyon tsiptetve, hogy ne mozogjon, mikor fellobbantják vele az ágyút.

A' Mozsár Batteriának nem csak egy fala vagyon már, mint a' hosszú ágyús Batteriának, hanem 3. felől van körül árkolva, s ugyan annyi felől, egy vagy másfél ölnyre fel-emelkedő falakkal környül véve. Részei ezek:

1.) A' Batteriának úgy neveztetett *Mellye*. Ezen felül vetődik ki a' bomba, melyi osztán egy szivárvány forma lineát formál a' levegő égbén.

2.) A' két oldal fal.

3.) Az árok.

4.) A' *párkány*, mellyen vigyázva az egész Batteriát-is meg lehet kerülni.

5.) Az *Ellenző* (*Travers*). Ez azért készül a' két mezsár között, hogy ha az ellenfég oldalról igyekezne löni a' túlsó mozsárra; ez a' fal a' golyó-bisnak akadályt vessen.

6.) *Gráditsok* (*Banquette*), mellyek körös környül mennek mind a' 2. oldalon. Ezekre fel-hágván ki-nézhetnek a' Pattantyúsok az ellenfég felé.

7.) Ezen a' helyen szokott fekünni a' mozsár, ágyával együtt, egy hidláson. A' mozsárt most igazgatja egy úgy neveztetett *Tűzműves* (*Feuerwerker*), tartván kezében egy sinoron függő ónat, s azt szabja a' falba dugott tőveketskéhez, mellynek eránnában kelleik a' mozsárnak fekünni, hogy a' meg-határozott pontra eshessen a' lövés.

8.) A' *Hidlás*, mellyre a' másik mozsárnak kell jönni.

9.) A' puskapor tartó kamara. Minden Batteriánál ásnak illyet egyet a' földbe. Fellyül jól be van fedve. Mellette láttzanak egynéhány Bombák.

10.) A' *Linea*, melly ízerént kell a' Bombákat repíteni a' várba. Két tővekek jegyezik ezen lineát, mellyek kurták, mert ha hosszúak volnának, az ellenfég-is igazíthatná a' ízerént ki felé lövéseit.

